

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Юридичний факультет

Кафедра цивільно-правових дисциплін

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Освітній рівень – бакалавр

Спеціальність – 081 Право

Освітньо-професійна програма – Право

ЛУЦЬК - 2020

Силабус навчальної дисципліни «Основи юридичної клінічної практики» підготовки бакалавра, галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право, за освітньо-професійною програмою Право.

Розробник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент Новосад Ірина Вікторівна

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін (протокол № 2 від 18 вересня 2020 р.)

Завідувач кафедри

проф. Духневич А. В.

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчального курсу
Денна форма навчання	08 Право	вибіркова
Кількість годин/ кредитів: 90/3	081 Право	Рік підготовки 1
		Семестр 2
ІНДЗ:-	Право	Лекції 30 год.
		Практичні заняття 38 год.
	Бакалавр	Самостійна робота 16 год.
		Консультації 6 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання:		українська

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчального курсу
Заочна форма навчання	08 Право	вибіркова
Кількість годин/ кредитів: 90/3	081 Право	Рік підготовки 1
		Семестр 2
ІНДЗ: -	Право	Лекції 14 год.
		Практичні заняття 10 год.
	Бакалавр	Самостійна робота 56 год.
		Консультації 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання:		українська

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчального курсу
Денна форма навчання м/с	08 Право	вибіркова
Кількість годин/ кредитів: 120/4	081 Право	Рік підготовки 1
		Семестр 2
ІНДЗ: немає	Право	Лекції 26 год.
		Практичні заняття 30 год.
	Бакалавр	Самостійна робота 54 год.
		Консультації 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання:		українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Новосад Ірина Вікторівна
Кандидат юридичних наук
Доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Моб.тел.: 095-853-26-44
Ел. адреса: idukhnevych@gmail.com
Дні занять (<https://docs.google.com/document>)

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація курсу

Клінічна юридична освіта є інтерактивним методом навчання студентів-юристів правовим навичкам, які необхідні їм для того, щоб стати компетентними, свідомими та етичними юристами. Значення цієї дисципліни – навчити практичним умінням і професійній відповідальності студентів-юристів.

У межах навчальної дисципліни розглядаються питання історії виникнення та розвитку юридичних клінік, поняття, мета та завдання юридичних клінік в Україні, принципи та методи їх діяльності. Значна увага приділяється висвітленню організаційно-правових форм юридичних клінік України, визначенню їх правового статусу, структури та організації роботи, діловодства та документування. Окрему увагу зосереджено на сучасних тенденціях розвитку юридичної клінічної освіти в Україні, стандартах юридичної клінічної освіти. Поглиблено студіюються положення професійної етики юриста, психологічних аспектів інтерв'ювання (опитування) клієнта, консультування клієнта, правового аналізу та вироблення правової позиції у справі. Висвітлюються мета, форми та інтерактивні методики правової просвіти в діяльності юридичних клінік.

2. Пререквізити

Навчальна дисципліна « Основи юридичної клінічної практики » має міждисциплінарний характер та вивчається на основі знань, які були отримані студентами при вивченні такої базової дисципліни, як теорія держави і права, має структурно-логічні зв'язки з галузевими юридичними дисциплінами (конституційне право України, конституційне право зарубіжних країн, цивільне право України, сімейне право України, міжнародне приватне право, кримінальне право України, адміністративне право та ін.).

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою клінічної юридичної освіти є розгляд теоретико- методологічних основ юридичної практики, що застосовується в діяльності юридичних клінік України, підготовка та навчання студентів у дусі дотримання й поваги до принципів верховенства права, справедливості і людської гідності. Також набуття студентами практичних навиків у виявленні юридичних фактів та їх формалізації у вигляді процесуальних доказів, складанні юридичних документів, наданні юридичних консультацій клієнтам шляхом їхнього консультування та вчинення певних юридично значимих дій на їхню користь на безоплатній основі.

Основним завданням вивчення курсу “ Основи юридичної клінічної практики ” є знання є формування наступних вмінь: проводити консультування та інтерв'ювання клієнта; надання юридично обгрунтованої і відповідальної консультації; розслідування фактів справи; сформувати у студентів уявлення про корпоративну культуру та професійну юридичну етику, їх роль у діяльності юриста; ознайомити з особливостями представництва інтересів клієнтів у різних інстанціях; вивчення та аналізу нормативної бази і юридичної літератури; професійного спілкування в усній, так і в письмовій формі; вміння правильно вести документацію; вміння вести переговори та спілкуватись із органами державної влади тощо.; опрацювання наукових джерел для ефективного вивчення теоретичного матеріалу; опанувати алгоритм роботи над справою, набутти навичок вироблення позиції у справі; вміння використовувати теоретичний матеріал, його аналізувати та використовувати в практичній діяльності.

Важливим завданням курсу є формування у студента вміння тлумачити норми права у точній відповідності до їх юридичного змісту та правильного застосування на практиці.

4. Результати навчання (компетентності)

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

У результаті вивчення курсу здобувач повинен

знати: історію виникнення, мету, завдання діяльності та роль юридичних клінік у демократичному громадянському суспільстві; опанувати алгоритм роботи над справою, набути навичок вироблення позиції у справі; процедури отримання інформації у справі, інтерв'ювання клієнта, процедури опрацювання письмового звернення; особливості представництва інтересів клієнтів у різних інстанціях; мати уявлення про корпоративну культуру та професійну юридичну етику, їх роль у діяльності юриста; опанувати основи документування та діловодства в юридичній клініці, правила комп'ютерного документування; ознайомитися з психологічними особливостями юридичного консультування та правопросвітницької діяльності.

вміти: визначати вагомість та переконливість аргументів оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин; здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання; проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел; формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми; давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю; оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи ситуацію; працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи; готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях; використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

5. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
-------------------------------	-----------------

	Всього	Лекції	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Загальні засади і організація діяльності юридичної клініки						
Тема 1. Юридичні клініки: історія виникнення та розвитку, їх мета та завдання діяльності	11	4	4	2	1	4
Тема 2. Професійна етика і корпоративна культура у діяльності юридичних клінік	4	2	2	-	-	2
Тема 3. Правове регулювання діяльності юридичної клініки	9	2	4	2	1	2
Тема 4. Діловодство та документування у юридичній клініці	4	2	2	-	-	2
Тема 5. Основи менеджменту в юридичній клініці	6	2	2	2		2
Разом за змістовим модулем 1	34	12	14	6	2	12
Змістовий модуль 2. Правова допомога в юридичних клініках України: характеристика, форми та особливості						
Тема 6. Інтерв'ювання (опитування) клієнта	4	2	2	-	-	2
Тема 7. Аналіз справи та вироблення позиції по справі	5	2	2	-	1	
Тема 8. Консультування клієнта	4	2	2	-	-	2
Тема 9. Методика вирішення звернень з правових питань	4	2	2	-	-	2
Тема 10. Юридична техніка та складання процесуальних документів	9	2	4	2	1	4
Тема 11. Представництво інтересів клієнта у різних інституціях	11	2	4	4	1	6
Тема 12. Альтернативні способи вирішення правових спорів	9	2	4	2	1	6
Тема 13. Правопросвітня робота та діяльність психологічної служби юридичної клініки	10	4	4	2	-	6
Разом за змістовим модулем 2	56	18	24	10	4	28
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Всього годин / Балів	90	30	38	16	6	100

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Всього	Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Загальні засади і організація діяльності юридичної клініки						
Тема 1. Юридичні клініки: історія виникнення та розвитку, їх мета та завдання діяльності	9	2	2	1	6	5
Тема 2. Професійна етика і корпоративна	9	2	2	1	6	5

культура у діяльності юридичних клінік						
Тема 3. Правове регулювання діяльності юридичної клініки	13	2	-	1	10	6
Тема 4. Діловодство та документування у юридичній клініці	9	2	2	1	6	6
Разом за змістовим модулем 1	40	8	6	4	28	22
Змістовий модуль 2. <i>Правова допомога в юридичних клініках України: характеристика, форми та особливості</i>						
Тема 5. Інтерв'ювання та консультування клієнта	16	2	2	2	8	6
Тема 6. Аналіз справи та вироблення позиції по справі	18	2	2	2	10	6
Тема 7. Правопросвітня робота та діяльність психологічної служби юридичної клініки	16	2	-	2	10	6
Разом за змістовим модулем 2	50	6	4	6	28	18
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Всього годин / Балів	90	14	10	10	56	100

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота студентів – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Питання, що виникають у студентів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводяться згідно з графіками, затвердженими кафедрою.

Самостійна робота студентів над навчальною дисципліною «Основи юридичної клінічної практики» включає такі форми:

«Основи

- самостійна робота з літературними джерелами з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій;
- підготовка двох обов'язкових змістовних модулів;
- систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед заліком.

Всі завдання самостійної роботи студентів поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання. Обов'язкові завдання виконуються кожним без винятку слухачем у процесі вивчення дисципліни, вибіркові завдання є альтернативними.

Перелік питань та завдань для самостійних робіт студентів

1. Роль юридичних клінік у системі освіти та суспільства.
2. Історія виникнення юридичних клінік
3. Здійснення юридичною клінікою представництва інтересів клієнта в органах державної влади, місцевого самоврядування, інших органах та організаціях
4. Про порядок створення юридичних клінік в Україні
5. Мета Юридичної клініки

6. Стандарти діяльності юридичної клініки
7. Основні завдання юридичної клініки
8. Заходи щодо ефективного функціонування юридичних клінік
9. Принципи діяльності юридичних клінік в Україні
10. Організація діяльності юридичної клініки .
11. Вимоги до організації роботи юридичних клінік
12. Права та обов'язки студентів
13. Матеріально-технічна база юридичної клініки .
14. Фінансування юридичної клінік
15. Особливості складання позовних заяв і скарг громадян
16. Звернення громадян. Терміни розгляду.
17. Менеджмент юридичних клінік
18. Способи правової допомоги
19. Загальні питання складання позовних заяв і скарг громадян
20. Правова характеристика форми і змісту заяв.
21. Правова характеристика форми і змісту скарги.
22. Поняття правової культури.
23. Ресурсна база організаційних потреб юридичної клініки практичного права.
24. Сутність та структура психологічного забезпечення правопросвітньої роботи юридичної клініки, її мета і завдання.
25. Медіація – як ефективний засіб для перевиховання та попередження злочинності серед неповнолітніх.
26. Формування системи ювенальної юстиції в Україні.
27. Практика *Amicus curiae*.
28. Правоосвітницька діяльність серед молоді.
29. Методика проведення тренінгів.
30. Підготовка заняття з правової освіти з використанням інтерактивних методів.

Опрацювання Інтернет-ресурсів юридичного спрямування.

Підготувати за допомогою ресурсів мережі Інтернет¹:

1. Розширену характеристику 3-5 юридичних термінів, який стосується даного курсу.
2. Огляд не менше 5 юридичних Інтернет-ресурсів щодо розкриття діяльності органів державної влади України.
3. Огляд не менше 5 юридичних Інтернет-ресурсів, спрямованих на функціонування недержавних правозахисних інституцій.
4. Огляд не менше 5 юридичних Інтернет-ресурсів, спрямованих на розкриття діяльності міжнародних правозахисних організацій.
5. Огляд не менше 5 юридичних Інтернет-ресурсів, спрямованих на інформування про проблеми правопросвітньої діяльності.
6. Огляд не менше 5 Інтернет-ресурсів, спрямованих на розкриття інноваційних педагогічних методик.
7. Огляд не менше 5 юридичних Інтернет-ресурсів, спрямованих на розкриття тактичних основ правозахисної діяльності.
8. Огляд не менше 5 юридичних Інтернет-ресурсів щодо забезпечення функціонування юридичних клінік.
9. Огляд не менше 5 Інтернет-ресурсів, спрямованих на психологічне забезпечення діяльності юриста.

Теми для реферування

¹ напрями виконання завдань щодо мережі Інтернет сформульовані загально, кожний слухач може обрати для себе в рамках кожного завдання окрему специфіку і розкрити її

- Юридична клініка –інноваційний напрямок розвитку правової освіти в Україні.
- Правовий нігілізм сучасної молоді: причини та форми прояву.
- Правосвідомість громадян України: стан та види деформації.
- Правова освіта як засіб формування громадянського суспільства.
- Юридична клініка в правоосвітній діяльності.
- Використання інтерактивних методів під час навчання фахівців юристів у системі вищої освіти.
- Інноваційні форми юридичної освіти.
- Система надання безоплатної правової допомоги: проблемні питання функціонування та удосконалення.
- Психологічні аспекти роботи з клієнтами.
- Медіація та правові перспективи її розвитку в Україні.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Для студентів денної та заочної форми навчання залік проходитиме в усній формі.

Відповідно до Положення «Про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки» із навчальних дисциплін, де формою контролю є залік, оцінювання знань студентів здійснюється за результатами виконання видів робіт, які передбачені програмою навчальної дисципліни.

Семестровий залік виставляється за умови виконання студентом завдань, передбачених програмою навчальної дисципліни. При цьому студент повинен набрати не менше 60 балів.

У випадку незадовільної підсумкової семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент може добрати бали на заліку, виконавши певний вид робіт (здати одну із тем або перездати якусь тему, написати підсумковий тест тощо).

Денна форма навчання

Під час практичних занять можливе проведення коротких за змістом самостійних чи поточних контрольних робіт, бліц-опитувань, завданням яких є перевірка рівня засвоєння студентами окремих складних тем, групи тем чи окремого модуля навчальної дисципліни.

За активну участь у роботі на практичному занятті студент на визначені планом теми може отримати додаткові 2 - 4 бали.

«2» ставиться, якщо: студент відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню прививченні теми; виконує завдання, однак допускає неточності; вміє формалізувати власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, щоґрунтуються на окремих прикладах з юридичної практики; під час заняття була продемонстрована ініціативність

«1» ставиться, якщо: виклад показує розуміння питання, але він нечіткий, студент дає відповіді на питання семінарського заняття з недоліками; пояснення в цілому передають зміст відповіді на питання, але подані хаотично, без помітної логіки відповіді; завдання виконує з неістотними помилками;допускаючи незначні помилки.

«0,5» ставиться, якщо: студент не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.

Заочна форма навчання

За активну участь у роботі на практичному занятті студент може отримати додатковий 1 бал.

«5» ставиться, якщо: студент відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню прививченні теми; під час заняття була продемонстрована ініціативність

«4» ставиться, якщо: дає відповіді на питання семінарського заняття,відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує державно-правові явища; виконує завдання, однак допускає неточності; вміє формалізувати власну думку щодо предмету заняття, наводить

аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на окремих прикладах з юридичної практики;

«3» ставиться, якщо: виклад показує розуміння питання, але він нечіткий, з недоліками; пояснення в цілому передають зміст відповіді на питання, але подані хаотично, без помітної логіки відповіді; завдання виконує з неістотними помилками, допускаючи незначні помилки.

«2» ставиться, якщо: студент готовий до заняття, відповідає на питання, що винесені на розгляд, проте допускає змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, але є суттєві недоліки

«1» ставиться, якщо: у студента відсутній конспект або студент невідривно читає з конспекту, розкриває проблему поверхнево чи фрагментарно або зовсім не розкриває сутності питання. На запитання викладача та студентів відповісти не може.

Політика викладача щодо студента.

Несвоєчасно виконані завдання не можуть бути оцінені у максимальну кількість балів, передбачену за їх виконання. Пропущені семінарські заняття слід відпрацювати (згідно з графіком надання консультацій науково-педагогічним складом кафедри). Учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності, уникати плагіату як виду порушення доброчесності. Списування під час модульного контролю та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів)

Політика щодо академічної доброчесності.

Кожен член університетської громади є відповідальним за дотримання принципів академічної доброчесності в освітній, викладацькій та науковій діяльності. Прагнення до академічної доброчесності підвищує стандарти освітньої та наукової діяльності, робить внесок у розвиток Університету, зміцнення його іміджу й ділової репутації.

Якщо студент має сумніви або непевність, що його дії або бездіяльність можуть порушити Кодекс академічної доброчесності Університету, він може звернутися за консультацією до Комітету з етики наукових досліджень. За порушення правил академічної доброчесності особи, що навчаються в університеті, можуть бути притягнуті до таких форм відповідальності як:

- попередження;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, іспиту, заліку тощо);
- позбавлення академічної стипендії;
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Критерії оцінки знань студентів при здійсненні підсумкового контролю:

ЗАРАХОВАНО

«Відмінно» (А, 90-100 балів) – студент дав відповідь, яка: є правильною, повною та обґрунтованою; свідчить про високий рівень теоретичних знань студента, його вміння користуватися різними методами наукового аналізу суспільних і правових явищ, визначати їх характерні риси та особливості; містить правильні та чіткі визначення теоретико-правових понять; демонструє наявність належних знань щодо змісту основних нормативно-правових актів, їх назв та сфери застосування; містить власний аналіз проблеми, порівняння різних поглядів на наукові течії, самостійні висновки та аргументацію своєї думки; викладена логічно, системно, граматично та стилістично правильно.

«Добре» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент загалом відповів на поставлене питання, однак відповідь містить хоча б один з таких недоліків: наявні помилки та/або неточності у розкритті предмета питання, змісту окремих правових понять та категорій, некоректні формулювання їх визначень, нечіткі характеристики відповідних інститутів та явищ; містить неправильні назви нормативно-правових актів, помилки в розкритті їх змісту; є неповною; не є аргументованою, не містить посилань на нормативно-правові акти та інші джерела; дещо порушена логіка викладу матеріалу; містить граматичні, грубі стилістичні помилки або незначну кількість виправлень; містить незначні помилки щодо аргументації рішення ситуації або перелік аргументів не є вичерпним.

«Задовільно» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дав неповну, неточну відповідь на питання або вона містить хоча б один з таких недоліків: містить певну кількість помітних помилок у змісті та оформленні роботи; відсутність розуміння змісту основних правових понять; погане володіння термінологічним апаратом теми; недостатньою мірою виявлену активність в комунікативних ситуаціях та неналежну старанність під час виконання індивідуальних завдань і самостійної роботи; відсутність творчого підходу в опануванні змісту дисципліни, переважно репродуктивний характер навчальної роботи.

НЕЗАРАХОВАНО

«Незадовільно» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент не дав відповіді на питання або вона містить хоча б один з таких недоліків: є неправильною; не розкриває сутності питання; в ній допущені грубі змістові помилки, які свідчать про відсутність знань у студента щодо конкретного питання або щодо основних положень правової науки, або їх безсистемність та поверхневність, невміння правильно сформулювати власну думку; викладена безсистемно, з істотним порушенням логіки; містить велику кількість граматичних та стилістичних помилок, виправлень.

V. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Добре	B	вище середнього рівня

75–81		C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66		E	відповідає мінімальним критеріям
35 – 59	Незадовільно	Fx	з можливістю повторного складання
1 – 34	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

VII. РЕКОМЕНДОВАНА НАВЧАЛЬНА ТА НАУКОВА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. –1996. -№ 30.-Ст. 141.
2. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року № 3460-VI // Відомості Верховної Ради України, 2011, № 51, ст.577
3. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. -2013. № 9-10, № 11-12, № 13. -ст.88.
4. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII// Відомості Верховної Ради України. –1993. -№ 45. -ст.425.
5. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. –1999. -№ 20-21. -ст.190.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. –1997. -№ 24. -ст.170. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI // Відомості Верховної Ради. –2013. -№ 27. -ст.282.
7. Положення про Координаційний центр з надання правової допомоги: постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2012 р. № 504// Офіційний вісник України . -2012. -№ 43. –Ст. 1668.
8. Типове положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги: наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2012 № 483/5 // Офіційний вісник України . -2012. -№ 26. –Ст. 1000.
9. Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 02.07.2012 № 967/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 24.05.2016 № 1487/5) // Офіційний вісник України. –2012. -№ 50. –Ст.. 2002.
10. Порядок надання безоплатної правової допомоги працівниками місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Координаційного центру з надання правової допомоги 28.01.2019 № 2.
11. Стандарти діяльності юридичних клінік, Схвалені Всеукраїнським З'їздом Асоціації юридичних клінік України Протокол № 2 від 19 червня 2014 року.

12. Типове положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України, затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 03.08.2006 N 592.
13. Етичний кодекс юридичної клініки в Україні, прийнятий на з'їзді асоціації юридичних клінік 25.08.2005 року.
14. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України : наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 р. № 592. Офіційний вісник України. 2006. № 32. Ст. 2365

ОСНОВНА

1. Юридична клініка: навчальний посібник / В. А. Єлов, С. І. Молібог, Д. Г. Павленко. – К. : Школяр, 2004.
2. Гончаренко В. О. Юридична клініка: історія і визначення / В. О. Гончаренко // Практика діяльності “юридичних клінік” України. – 2004. – № 1. – С. 3–5.
3. Воскобитова Л.А., Гутников А.Б., Михайлова Л.П., Шугрина Е.С. Профессиональные навыки юриста: Опыт практического обучения. М., 2001
4. Титикало Р. С. Детермінація визначення “правова та юридична допомога” в теорії адміністративного права /Р. С. Титикало // Кримський юридичний вісник “Адміністративна реформа та проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів”. – Сімферополь, 2008. – 320 с.
5. Галай А. О. Педагогічна характеристика юридичної клінічної освіти / А. О. Галай, Я. В. Іваніщ // Вісник Асоціації юридичних клінік України. – 2005. – № 2. – С. 2–3.
6. На захисті суспільних інтересів: Посібник для правників та правозахисників.- К.: Атіка, 2009.- 416 с.
7. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 51, ст.577
8. Рекомендації конференції “Розвиток програм, що допомагають вдосконалювати навчально-виховний процес на юридичних факультетах” 22–23 березня 2002 р. – Міністерство освіти і науки, Науково-методична комісія з права.
9. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.)/ за ред. В. Г. Кременя ; авт. колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 147 с.
10. Дулеба М. В. Сучасний “юридичний клінічний рух” на шляху до гармонізації та розширення / М. В. Дулеба // Вісник Асоціації юридичних клінік України. – 2005. – № 2. – С. 7–9.
11. Мережко А. Юридическое образование в США и на Украине. Сравнительно-критический анализ // Юридическая практика, 2001, №21 (179)
12. Права людини в Україні – 2007. Доповідь правозахисних організацій / за ред. Є. Захарова, І. Рапп, В. Яворського / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – Харків : Права людини, 2008. – 304 с.
13. Гусарев С.Д., Карпов О.М. Юридична деонтологія: Навч. посібник.- Київ,1998.-156с
14. Галай А.О., Іваніщ Я.В., Стаднік В.В. Основи юридичної клінічної практики: Навчально-методичний посібник / За ред А.О. Галай.— К.: Атіка, 2007.— 204с.
15. Абрамович С. Д, Молдован В. В, Чикарьова М. Ю. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. / Чернівецький торговельно-економічний ін-т.– К.: Юрінком Інтер, 2002.
16. Андреев В. И. Деловая риторика: Практический курс делового общения и ораторского мастерства.– М.: Народное образование, 1995.
17. Анисимова Т. В, Гимпельсон Е. Г. Современная деловая риторика: Учеб.-метод. пособие / РАО; Московский психолого-социальный ин-т.– М.: Московский психолого-социальный институт, 2002.
18. Молдован В. В. Судова риторика: Навч. посібник / Міжнародний фонд «Відродження».– К.: Заповіт, 1996.
19. Алексеев С. С. Введение в юридическую специальность.– М.: Юрид. лит., 1976.
20. Воскобитова Л. А. Профессиональные навыки юриста: Опыт практического

обучения.– М.: «Дело», 2001.

21. Глэддинг С. Психологическое консультирование.– СПб.: Питер, 2002.
22. Горшеньов В. М., Комаров В. В. Юридична деонтологія.– Х.: Основа, 1993.
23. Дронова Ю. Д. Выработка навыков консультирования клиента // Матеріали семінару-тренінгу інтер'ювання та консултування клієнтів юридичної клініки: методика і тактика проведення.– К.: Національний університет «КМА», 26.03.2004 р.
24. Еникеев М. И. Основы общей и юридической психологии: Учеб. для вузов.– М.: Юрист, 1996.
25. Єлов В. А. Формування окремих професійних навичок роботи з клієнтом у студентів юридичних факультетів: Навч. посіб. для студентів та викладачів юрид. вузів, практикуючих юристів.– Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського державного університету ім. Л. Українки, 2003.
26. Єлов В. А. Юридична клініка: Навч. посібник.– К.: Школяр, 2004.
27. Профессиональные навыки юриста: опыт практического обучения. – М.: Дело, 2001.
28. Басай В. Д., Король В. В. Курс практичного права: Навчально-методичний посібник.– Івано-Франківськ: ТЗОВ «Галицька друкарня», 2003.
29. Дебати. Методичні рекомендації щодо ведення дебатів: Навч. посібник – К.: А. П. Н., 2001.
30. Пометун О.І., Ремех Т. О., Гейко І. М. Практичне право. 8 клас: Навч. посіб. / О. І. Пометун (ред.).– 2-ге вид., доп. і перероб.– К.: А. С. К., 2004.
31. Практичне право: Навчальний посібник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / За ред. М. В. Удода.– Варшава: Польська Асоціація Правової просвіти, Інститут конституційної і правової політики, 2003.
32. Басай В. Д., Король В. В. Курс практичного права: Навчально-методичний посібник.– Івано-Франківськ: ТЗОВ «Галицька друкарня», 2003.
33. Бородін І. Виховання правової культури // Рідна школа.– 1998.– № 5.
34. Васькович Й. Проблеми правового виховання молоді // Право України.– 1997.– № 2.
35. Галай А. О., Стаднік В. В. Проведення правозахисних і правопросвітницьких заходів для населення міста Києва: Досвід юридичної клініки Київського юридичного інституту МВС України / Матеріали науково-практичної конференції «Вищі навчальні заклади – Києву» (12.03.2004 р.).– К., 2004.
36. Суровська Л. І., Журман Д. В., Поштарук Д. О. На допомогу юридичним клінікам (Навчально-методичний посібник для студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів).– Сімферополь: Кримський юридичний інститут Хаківського національного університету внутрішніх справ, 2006.– 200 с.
37. Суслowa О., Семіколенова О., Пометун О. Кроки до права.– К.: А. П. Н., 2001.
38. Буркацький Л. К. Захист цивільного права та інтересу: Методика складання документів, коментарі, позовні та інші заяви: Навч. посібник.– К.: Юрінком Інтер.
39. Буркацький Л. К. Складання процесуальних документів на захист прав та інтересів громадян: Комент., позовні заяви, скарги: Навч. посібник / Л. К. Буркацький.– К.: Юрінком Інтер, 2002.
40. Гелецька І. О. Правове регулювання відносин представництва у цивільному праві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького.– К., 2005.
41. Гранін В. Л. Повноваження представника та його реалізація за цивільним законодавством України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Одеська національна юридична академія.– О., 2005.
42. Гузь Л. Е. Методические рекомендации по практическому применению апелляционного и кассационного производства в судебной практике в свете нового законодательства / Л. Е. Гузь.– Х.: Харьков юридический, 2001.
43. Данилов Е. П. Жилищные споры: Комментар. законодательства. Адвокатская и судебная практика. Образцы жалоб и исковых заявлений. Справ. материалы.– [2-е изд., доп.]– М.: Право и закон, 2000.– 349 с.– (Справочник адвоката / Междунар. союз (содружество) адвокатов; Гл. ред. Е. П. Данилов; Кн. 3).

44. Єлов В. Формування окремих професійних навичок юриста роботи з клієнтом у студентів юридичних факультетів: Навч. посіб. для студентів та викладачів юридичних вузів, - Луцьк, 2006.
45. Истина и закон: Судебные речи известных российских и зарубежных адвокатов: В 4 ч. / Ассоциация Юридический центр / И. Я. Козаченко (ред.).– СПб.: Юридический центр Пресс, 2003.
46. Керимов С. Г. Представництво за законом в цивільному праві України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НДІ приватного права і підприємництва Академії правових наук України.– К., 2006.
47. Коновалова В. О. Правова психологія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів.– Х.: Основа, 1996.
48. Кройтор В. А. Защита прав и интересов в суде: Науч.-практич. пособие / В. А. Кройтор.–3-е изд., изм. и доп.– Х.: Эспада, 2002.